

RITKA ZENGŐLÉGYFAJOK A BAKONY FAUNÁJÁBAN (DIPTERA: SYRPHIDAE), IV.

TÓTH SÁNDOR

Zirc

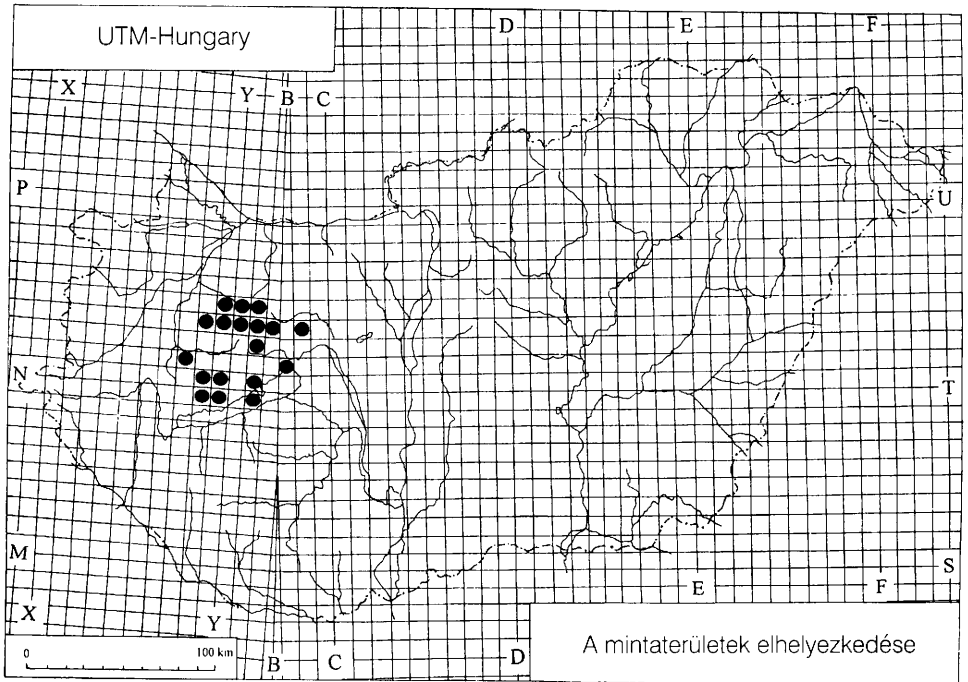
Abstract: Some rare species of the family hoverflies in the fauna of Bakony Mountains (*Diptera: Syrphidae*), IV. – Based on the collection of the Bakony Museum of Natural History, the author describes in detail the rare syrphid species found in Bakony Mts. Of the 45 species reported in the first, second and third part of the series (TÓTH 1989, 1990, 1994) 15 are new for the Hungarian fauna. This fourth part of the series contains 22 species, of are all new for our fauna.

Bevezetés

A Bakony zengőlegyeivel foglalkozó kisebb publikációkban (TÓTH 1978, 1982, 1983, 1985, 1989, 1990, 1994), összesen 137 faj a hegységben való előfordulásáról találhatunk közlést. Ezek között 15 olyan faj van, mely új adatot jelent Magyarország Syrphidae-faunájára. A jelen dolgozatban további 22, hazánk faunájára új zengőlégyfaj található. Ezzel a hegységből publikált taxonok száma 159-re nőtt, ami kerekén a felét teszi ki a Bakony jelenleg ismert zengőlégyfaunájának. Az ismertetett fajok a terület alábbi 33 gyűjtőhelyéről származnak (1. ábra):

Agár-tető (Sáska)
Álmos-hegy (Hajmáskér)
Bakonybél
Balatonfüred
Borzás-hegy (Hárskút)
Burok-völgy (Isztimér)
Csere-hegy (Bakonypölöske)
Dült-nyíres (Nyirád)
Esztergáli-völgy (Hárskút)
Fekete-hegy (Köveskál)
Fenyőfő
Fenyőfői-ősfenyves (Fenyőfő)
Generál-erdő (Porva)
Gerence-völgy (Bakonybél)
Hangyálos-hegy (Döbrönte)
Jäger-rét (Németbánya)
Kék-hegy (Fenyőfő)

Kupi-erdő (Kup)
Külső-tó (Tihany)
Malom-völgy (Eplény)
Meleg-víz (Gyepükaján)
Mogyorós-hegy (Litér)
Nagy-Som-hegy (Bakonybél)
Ördög-árok (Bakonyoszlop)
Örvényesi-séd (Örvényes)
Pisztrángos-tó (Fenyőfő)
Pisztrángos-tó (Németbánya)
Stefánia-völgy (Hárskút)
Szarvaskút (Zirc)
Szénégető (Ugod)
Tapolcai-parkerdő (Tapolca)
Vörös János-séd (Ugod)
Zirci-arborétum (Zirc)

1. ábra: Ritka zengőlégyfajok lelőhelyei Magyarország UTM hálótérképén

A fajok ismertetése

Brachyopa pilosa COLLIN, 1939

Európában és Transzkaukázusban elterjedt (PECK 1988), előfordulási helyein többnyire ritka. Magyarországon egyelőre csak a Bakonyból ismerjük:

- Gerence-völgy (Bakonybél): 1983.04.21., 1♂, leg. Tóth S.
- Nagy-Som-hegy (Bakonybél): 1987.05.26., 1♂, leg. Tóth S.

Callicera rufa SCHUMMEL, 1842

Elterjedése Európának Nagy-Britannia–Hollandia–Lengyelország vonalától délre eső területére korlátozódik (PECK 1988). Csupán néhány országból kimutatott, ritka faj. Magyarországon egyelőre csak a Bakonyban gyűjtötték:

- Fekete-hegy (Köveskál): 1986.05.26., 1♂, leg. Tóth S.

Callicera spinolae RONDANI, 1844

Elterjedése az előző fajéhoz hasonló, de a jelek szerint még annál is ritkább. Nálunk jelenleg ugyancsak a Bakonyból ismerjük egyetlen lelőhelyét.

- Külső-tó (Tihany): 1984.08.23., 1♀, leg. Tóth S.

Chalcosyrphus eunotus (LOEW, 1873)

PECK (1988) csupán Európa néhány országából (GB, NL, B, PL, CS, H, R), valamint a Transzkaukázusból (Örményország) említi. A „H”-betű azonban nem a jelenlegi, hanem a történelmi Magyarországra (Orsova)

vonatkozik. Ezért a Bakonyban gyűjtött példány új adatot jelent hazánk faunájára. Újabban előkerült a Mát-rában (Parádsasvár: Fekete-tó) is.

– Ördög-árok (Bakonyoszlop): 1989.05.18., 1♂, leg. Tóth S.

Cheilosia aerea DUFOUR, 1848

Európa néhány országából és a Transzkaukázusból ismert, szórványos előfordulású zengőlégy, mely PECK (1988) munkájában még két szinonim néven [*Cheilosia correcta* (Becker, 1894) és *Cheilosia zetterstedti* (Becker, 1894)] szerepel. A Bakonyon kívül hazánk néhány más pontján is gyűjtötték. Az adatok publikálása a közeljövőben kerül sorra.

– Fenyőfői-ősfenyves (Fenyőfő): 1977.04.07., 1♂, leg. Tóth S.

Cheilosia brachysoma EGGER, 1860

Szűk elterjedésű, ritka európai faj, melyet PECK (1988) csak Ausztriából, Jugoszláviából és Romániából említ. Magyarországon a Bakonyon kívül Sopronban (Kis-Tómalom) gyűjtötték.

– Bakonybél: 1980.05.07., 1♀, leg. Csiby M.

– Vörös János-séd (Ugod): 1983.05.12., 1♀, leg. Tóth S.; 1987.05.18., 1♂ 3♀, leg. Tóth S.

Cheilosia frontalis LOEW, 1857

Európai faj, mely azonban nem nevezhető általánosan elterjedtnek (PECK 1988). Magyarországon a Bakonyon kívül csak a Mecsekben (Obánya) gyűjtötték.

– Malom-völgy (Eplény): 1977.04.30., 1♂ 1♀, leg. Tóth S.

– Pisztrángos-tó (Fenyőfő): 1983.04.30., 2♂ 1♀, leg. Tóth S.

Cheilosia melanopa (ZETTERSTEDT, 1843)

Szórványos előfordulású európai faj. Magyarországon eddig csak a Bakonyból ismerjük.

– Generál-erdő (Porva): 1993.05.02., 1♂, leg. Tóth S., Malaise-csapdával gyűjtve.

Cheilosia melanura (BECKER, 1894)

Széles elterjedésű (Európa, Transzkaukázus, Szibéria), csak kevés lelőhelyről ismert faj (PECK 1988).

Magyarországon eddig csak a Bakonyban gyűjtötték.

– Fenyőfő: 1993.05.02., 1♂, leg. Tóth S.

Epistrophe cryptica DOCZKAL & SCHMID, 1994

A közelmúltban Németországból leírt faj (DOCZKAL–SCHMID 1994) elterjedését nem ismerjük. Magyarországon eddig csak a Bakonyban sikerült gyűjteni.

– Szarvaskút (Zirc): 1990.04.24., 1♀, leg. Tóth S. (det. D. DOCZKAL).

Eristalis vitripennis (STROBL, 1893)

Széles elterjedésű zengőlégy, mely Európán kívül Szibériában is előfordul (PECK 1988), de általában mindenhol nagyon ritka. Magyarországon eddig csak a Bakonyban találták.

– Fenyőfői-ősfenyves (Fenyőfő): 1972.07.16., 1♂, leg. Tóth S.

Eumerus tauricus STACKELBERG, 1952

A faj nőstényét Délkelet-Európából (Krim) írták le (PECK 1988), azóta újabb adatainak publikálásáról nem tudunk. Éppen ezért érdekes a fajnak a Bakonyban való felbukkanása.

– Stefánia-völgy (Hárskút): 1986.08.08., 1♀, leg. Tóth S.

Melangyna labiatarum (VERRALL, 1901)

PECK (1988) palearktikus katalógusában Európának csak néhány országából (GB, DK, NL, B, D, PL, CH, R) említi. Magyarországon, a Bakonyon kívül, csupán a Hanságban gyűjtötték.

– Borzás-hegy (Hárskút): 1982.07.03., 1♂ 1♀, leg. Tóth S., Malaise-csapdával gyűjtve.

– Hangyálos-hegy (Döbrönte): 1980.07.30., 1♂, leg. Tóth S.

***Merodon aberrans* EGGER, 1860**

A Palearktikus Diptera Katalógus (PECK 1988) szerint európai elterjedésű, de előfordulása nagyon szórványos. Magyarországon a Bakonyon kívül Dunavecseről, Halászből és Szécsényből ismerjük publikálatlan adatát.

– Mogyorós-hegy (Litér): 1995.06.18., 1♂, leg. Tóth S.

***Merodon auripes* SACK, 1913**

Szászabányáról írták le. (PECK (1988) katalógusában csupán 3 országból (H, R, YU) említi. A „H”-betű azonban itt is a történelmi Magyarországra vonatkozik, ezért a Bakonyban gyűjtött példány faunára új adatot jelent. A Bakonyon kívül, publikálatlan adatát ismerjük Bátorligetről és Halászből.

– Pisztrángos-tó (Fenyőfő): 1971.05.23., 1♂, leg. Tóth S.

***Myolepta obscura* BECHER, 1822**

Európa néhány országából (PL, F, A, YU), valamint a Transzkaukázusból említi PECK (1988). Érdekes, hogy a Bakonyon viszonylag sok pontján sikerült megtalálni. A hegységen kívül ismerjük még Budapestről (Csúcs-hegy).

– Burok-völgy (Isztimér): 1973.05.28., 1♂ 2♀, leg. Tóth S.; 1975.05.07., 2♀, leg. Tóth S.

– Csere-hegy (Bakonypölöske): 1976.05.11., 1♂, leg. Tóth S., Malaise-csapdával gyűjtve.

– Dült-nyíres (Nyírad): 1969.07.10., 1♂, leg. Tóth S.

– Gerence-völgy (Bakonybél): 1993.05.02., 1♀, leg. Tóth S.

– Ördög-árok (Bakonyoszlop): 1973.05.11., 1♂, leg. Tóth S.

– Zirci-arborétum (Zirc): 1991.04.15., 1♂, leg. Tóth S., Malaise-csapdával gyűjtve;

***Neoscia unifasciata* (STROBL, 1898)**

A Palearktikus Diptera Katalógusban (PECK 1988) a *Neosci podagrica* (FABRICIUS, 1775) szinonimjaként szerepel. Azonban német dipterológusok (BARKEMEYER–CLAUSSEN 1986) megállapították, hogy a *Neoscia unifasciata* (STROBL, 1898) érvényes faj, mely mint kiderült, Magyarországon is előfordul. Egelőre csak a Bakonyon sikerült megtalálni, bizonyára az ország más tájain is előfordul.

– Meleg-víz (Gyepükaján): 1989.05.23., 1♀, leg. Tóth S.

– Örvényesi-séd (Örvényes): 1995.05.11., 2♂ 1♀, leg. Tóth S.

– Pisztrángos-tó (Németbánya): 1985.05.24., 1♂, leg. Tóth S.

***Platycheirus europaeus* GOELDIN DE TIEFENAU, MAIBACH & SPEIGHT, 1990**

Európában sokfelé megtalálták. Valószínűleg Magyarországon is elterjedt, de pontos előfordulásának tisztázásához, revízióra szorulna a hazai múzeumok nagy példányszámú *Platycheirus clypeatus* (MEIGEN, 1822) anyaga, mivel ebben lehetnek a faj korábban idesorolt példányai.

– Álmos-hegy (Hajmáskér): 1997.06.08., 1♂, leg. Tóth S., Malaise-csapdával gyűjtve.

– Esztergáli-völgy (Hárskút): 1992.05.25., 1♂, leg. Tóth S.

– Jáger-rét (Németbánya): 1981.05.27., 2♂ 1♀, leg. Tóth S., Malaise-csapdával gyűjtve.

– Szénégető (Ugod): 1973.07.06., 1♂, leg. Tóth S.

– Zirci-arborétum (Zirc): 1990.05.04., 1♂ 2♀, leg. Tóth S., Malaise-csapdával gyűjtve.

***Platycheirus parmatus* RONDANI, 1857**

PECK (1988) munkájában még a *Platycheirus melanopsis* LOEW, 1856 szinonimjaként szerepel, újabban azonban önálló faj, melynek a *Platycheirus ovalis* (BECKER, 1921) a szinonimja. Magyarországon, a Bakonyon kívül, a Mátrában gyűjtötték (publikálatlan).

– Esztergáli-völgy (Hárskút): 1992.05.25., 2♂ 1♀, leg. Tóth S.

– Kék-hegy (Fenyőfő): 1997.05.17., 2♂ 1♀, leg. Tóth S., Malaise-csapdával gyűjtve.

– Zirci-arborétum (Zirc): 1990.05.04., 1♂, leg. Tóth S., Malaise-csapdával gyűjtve.

***Psilota innupta* RONDANI, 1857**

PECK (1988) munkájában csak Németországból, Olaszországból és Kelet-Európából említi, de minden bizonnyal máshol is előfordul. Nálunk egelőre csak a Bakonyban találták.

- Kupi-erdő (Kup): 1974.03.29., 2♂ 1♀, leg. Tóth S.
- Malom-völgy (Eplény): 1977.04.30., 1♂, leg. Tóth I.
- Tapolcai-parkerdő (Tapolca): 1996.05.04., 1♀, leg. Vers T.

***Scaeva dignota* (RONDANI, 1857)**

- PECK (1988) Európának csak 4 országából (CS, I, CY, UK), továbbá a Transzkaukázusból, Törökországból, Izraelből és Algériából említi, de más közlésekben szerepel pl. Németországból és Svájcban is. Magyarországon egyelőre csak a Bakonyból ismerjük.
- Agár-tető (Sáska): 1962.07.18., 1♀, leg. Papp J.
 - Balatonfüred: 1976.07.29., 1♂, leg. Tóth S.
 - Esztergáli-völgy (Hárskút): 1977.06.02., 2♀, leg. Tóth S.

***Temnostoma meridionale* KRIVOSHEINA – MAMAEV, 1962**

- A Palearktikus Diptera Katalógusban (PECK 1988) az egykori Szovjetunióból ismert adatai szerepelnek, azóta azonban Európában sokfelé kimutatták az előfordulását. Magyarországról elsőnek a Bakonyból közöljük, de újabban megtaláltuk a Hanságban is.
- Szarvaskút: 1981.05.23., 1♂, leg. Tóth S.; 1997.05.18., 1♂, leg. Tóth S.

Irodalom – Literatur

- BARKEMEYER, W. – CLAUSSEN, C. (1986): Zur Identität von *Neoascia unifasciata* (Strobl, 1898) – mit einem Schlüssel für die in der Bundesrepublik Deutschland nachgewiesenen Arten der Gattung *Neoascia* Williston 1886 (Diptera: Syrphidae) – Bonn. zool. Beitr. 37: 229–239.
- DOCZKAL, D. – SCHMID, U. (1994): Drei neue Arten der Gattung *Epistrophe* (Diptera: Syrphidae), mit einem Bestimmungsschlüssel für die deutschen Arten. – Stuttgarter Beitr. Naturk., Ser. A, 507: 1–32.
- PECK, L. V. (1988): Family Syrphidae – In Soós, Á. – Papp, L. (eds.): Catalogue of Palaearctic Diptera, 8: 11–230.
- TÓTH S. (1978): Dipterológiai vizsgálatok a Szigligeti Arborétumban – A Veszprém Megyei Múz. Közl., 13: 105–109.
- TÓTH S. (1982): A Bakonyi Természettudományi Múzeum zengőlégygyűjteménye (Diptera: Syrphidae), I. – Fol. Mus. Hist.-nat. Bakonyiensis, 1: 139–154.
- TÓTH S. (1983): A Bakonyi Természettudományi Múzeum zengőlégygyűjteménye (Diptera: Syrphidae) II. – Fol. Mus. Hist.-nat. Bakonyiensis, 2: 203–210.
- TÓTH S. (1985): A Zirci Arborétum zengőlégyfaunája (Diptera: Syrphidae) – A Bakony term. tud. kut. eredményei, 16: 73–84.
- TÓTH, S. (1989): Seltene Schwebfliegen in der Fauna des Bakony-Gebirges (Diptera: Syrphidae), I. – Fol. Mus. Hist.-nat. Bakonyiensis, 8: 67–78.
- TÓTH, S. (1990): Seltene Schwebfliegen in der Fauna des Bakony-Gebirges (Diptera: Syrphidae) II. – Fol. Mus. Hist.-nat. Bakonyiensis, 9: 81–90.
- TÓTH S. (1994): Ritka zengőlégyfajok a Bakony faunájában (Diptera: Syrphidae), III. – Fol. Mus. Hist.-nat. Bakonyiensis 13: 107–115.

Zusammenfassung

Seltene Schwebfliegen in der Fauna des Bakony-Gebirges (*Diptera: Syrphidae*), IV. Die Schwebfliegenfauna des Bakony-Gebirges ist relative gut bekannt. Im Naturwissenschaftlichen Museum in Zirc, befindet sich eine ziemlich grosse Syrphiden-Sammlung. Dafür schienes nun gerechtfertigt die als interessant erscheinenden Arten einzelnen Aufsätzen zu beschreiben. Im ersten, im zweiten und im dritten Teil dieser Serie (TÓTH 1989, 1990, 1994) hat der Verfasser 45 Arten beschprochen. Von den in diesem vierten Aufsatz behandelten Arten sind alle neu für Ungarländische Fauna.

A kézirat lezárva: 1997. december

A szerző címe (Anschrift des Verfassers):

Dr. TÓTH Sándor
H-8420 Zirc
Széchenyi u. 2.